

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio vigesima octava.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

nihil producit, nec potest cadere super creaturam que per eam non producitur, nec super personam a qua est, quia illa seipsam non producit, minor similiter pater, quia cuiuslibet personae competit dicere mentale respectu sui & creaturae. Quilibet enim dicit se & creaturam, ut dictum est, sequitur ergo conclusio.

9 Sed adhaec dicunt quidam quod dicere dupliciter sumitur. Vno modo prout dicere est idem quod verbum producere & sic est actus notionalis, nec competit cuiuslibet personae, sed tantum patri, nec illi competit sic dicere respectu sui vel creaturae, sed solum respectu filii qui est verbum. Hoc enim modo pater dicit verbum, id est, producit filium, non autem dicit se vel creaturam: & huic dicere respondet verbum tanquam terminus productus & uterque dicitur personaliter. Alio modo dicere sumitur pro eo quod est manifestare per verbum vel in verbo, & sic dicere est actus essentialis & conuenit cuiuslibet personae respectu sui & aliorum: quilibet persona enim manifestat se & alia in verbo: & huic dicere non respondet verbum tanquam idem vel tanquam terminus per ipsum productus, sed est forma (ut sic loquar) per primum dicere producta in qua reducitur & manifestantur omnia: ideo non valet argumentum.

10 Sed istud non videtur bene dictum. Primo: quia sicut nullus dicit vocaliter accipiendo dicere pro manifestare nisi per verbum suum vocale & non per verbum vocale ab alio prolatum: ita videtur quod nullus dicat mentaliter nisi per verbum suum mentale a se mentaliter prolatum & non per verbum mentale ab alio prolatum. Si ergo verbum in diuinis sit tantum personale, puta filius, sequitur quod in tali verbo vel per tale verbum non dicit vel non manifestabit se nisi pater. Cōstat autem quod quilibet persona dicit se & alia proprie accipiendo dicere pro manifestare: ergo dicit se & alia alio verbo quam sit verbum a solo patre productum. Illud autem non potest esse nisi verbum essentialiter sumptum quod est proprie actus intelligendi qui est verbum a qualibet persona dicente prolatum quae prolatio est non secundum rem sed secundum rationem. Secundum quia in verbo sumpto pro filio nihil manifestatur nisi ratione essentiali & non ratione proprietatis personalis: sed nihil habet rationem verbi proprie nisi ut habet rationem manifestatiui: ergo filius non habet rationem verbi nisi ratione essentiali vel alicuius essentialis & non secundum aliquid personale: patet ergo quod verbum de vi vocis & proprie est aliquid essentiali.

11 Secundum patet: sicut quod appropriatione trahitur ad personale sicut sapientia, nos enim deuenimus in cognitione diuinorum ex creaturis. Et ideo sicut videmus in trinitate creaturae, quae attenditur secundum memoriam, intelligentiam, & voluntatem, quod primum procedens est actualis notitia quae est verbum vltimum procedens est amor, sic primae personae procedenti in diuinis appropriamus nomen verbi, personae autem vltimo procedenti appropriamus nomen amoris, licet tamen verbum quae amor essentialiter dicantur. Nullus ergo debet imaginari quod filius procedat a patre per actum dicendi mentalis, & ideo fiat verbum proprie, & Spiritus sanctus a patre & filio per actum voluntatis, & ideo fiat amor proprie, quia circumscriptionis omnibus actibus intellectus & voluntatis adhuc essent in diuinis generatio filii & processio Spiritus sancti per actus competentes naturae propter suam fecunditatem, ut dictum fuit supra. di. 6. Sed talia nomina eis aptantur propter illa quae videtur in trinitate creaturae. Secundum hunc sensum accipiendum est quod dicit Augustinus quod in trinitate non dicitur verbum nisi filius, nec donum nisi Spiritus sanctus. Et tamen constat quod donum potest competere alteri quam Spiritus sancto, puta filio, quia filius datus est nobis, nihil autem datur quod non sit donum. Competit etiam patri: Cui de ipso scriptum sit Luc. 2. Iusturandum quod iurauit ad Abrahamam patrem nostrum, &c. Sed propter causam prius dictam appropriatur soli Spiritui sancto, & verbum soli filio.

Solutio argumentorum ante oppositorum.

12 **Q**UAE appropriatio in tantum per consuetudinem inoleuit, ut haec quae in principio argumenti sunt adducta ad quaestionem inueniantur ab Augustino & quaedam similia ab aliis doctoribus, quauis de vi vocis verbum mentale tamen in nobis quae in deo sit ipsemet actus intelligendi, qui est aliquid essentiali. Nec mirum, quia apud homines omnes sola tertia persona in diuinis vocatur Spiritus sanctus, & hoc est ex consuetudine loquendi, quia de vi vocis pater est spiritus & filius est spiritus, & uterque est sanctus: unde vbi quae inuenitur

quod esse verbum est proprium filii, & esse donum est proprium Spiritus sancti, & tertiae personae est proprium esse Spiritus sancti, exponendum est proprium, id est appropriatum ex vniuersali consuetudine loquentium & scribentium, quam expositionem inuenit Augustinus ubi dicit quod pater est charitas, & filius charitas, & tamen Spiritus sanctus ipse charitas nuncupatur, quod non est intelligendum quod sic proprie competat Spiritui sancto quod non competat aliis, quia esset contradictio in dictis eius. Sed proprie competit, quia appropriat. Per hoc patet responsio ad obiectionem.

DISTINCTIO XXVIII.

Sententia huius distinctionis, & primo in generali.

Praeterea considerari oportet. Superius magister determinauit de proprietatibus personalibus. Hic vero determinat de proprietatibus vel notionibus personarum quae non sunt personales. Et diuiditur in duas. Nam primum determinat de proprietatibus quae importantur per hoc nomen ingenuitas, scilicet de innascibilitate quae est proprietas personae, quauis non sit personalis. Secundum de communi inspiratione quae non est proprietas personae nec personalis. Secunda incipit ibi: In principio. 29. distinctio. Praeterea aliud nomen. Prima est principalis sectionis. Et diuiditur in tres. Primo ostendit qualiter dicatur pater ingenuitas. Secundum quomodo conuenit genitum filio. Tertium subiungit quoddam incidens. Secunda ibi: Sciendum est igitur. Tertia ibi: Illud etiam sciri. Prima diuiditur in tres partes. Primo ostendit quod sancti vtebatur hoc vocabulo, siue nomine ingenuitas. Secundum quomodo hoc nomen aliquid quando ab eis tacebatur. Tertium mouet dubitationem manifestam. Secunda ibi: Illud autem tacere non oportet. Tertia ibi: Praeterea queri solet. Prima itarum diuiditur in tres. Primo ostendit quomodo ingenuitas in diuinis accipitur. Secundum mouet incidentem dubitationem. Tertium ostendit quae proprietates per hoc nomen ingenuitas importatur. Secunda ibi: Solet queri. Tertia ibi: Si autem vis scire. Haec est diuisio & sententia in generali.

2 **I**N SPECIALI vero sic procedit Magister, & proponit primum quod hoc nomen ingenuitas aliam dicit proprietatem quam hoc nomen pater, potest enim aliquis esse pater, & tamen non ex eo est ingenuitas, quia multi geniti genuerunt, & potest esse ingenuitas non tamen pater: proponit etiam quod ingenuitas relatiue dicitur in diuinis. Ingenuitas idem est quod non genitus, non genitus autem pertinet ad relationem sicut et genitus, quia negatio predicamentum non mutat. Et dicitur ingenuitas relatiue ad non generantem sicut genitus ad generantem. Postea querit, verum Spiritus sanctus possit dici ingenuitas, sed quibusdam videtur quod sic, quia significatio est eadem utrobique. Aliis videtur quod non, quia ingenuitas priuat omne principium. Non autem sic priuat hoc quod est non genitum. Aug. autem videtur pro eodem accepisse, non quia omnino sint idem, sed quia vnum est quasi interpretatio alterius. Deinde queritur quae proprietates importetur nomine ingenuitas, & dicit quod nomine ingenuitas innascibilitas importatur. Postea dicit quod hoc nomen ingenuitas aliquando a sanctis tacetur, quia enim Arriani ex diuersitate quae est inter genitum & non genitum concludunt diuersitatem naturae. Ideo Ambr. non voluit uti hoc nomine ingenuitas. Multa enim oportet aliquando subterfieri propter calumniam. Postea querit verum diuersum sit esse genitum, & non genitum. Et dicit quod si diuersitas referatur ad actum essentiali non sunt diuersa. Si vero ad proprietatem personalem diuersa sunt. Deinde dicit quod cum dicitur filius nata sapientia, relatio importatur, licet videatur ad essentiali pertinere. Et tamen sane est intelligendum quod cum dicitur nata sapientia, sapientia non dicit essentiali paternam, sed hypostasi habentem essentiali. Vltimum dicit quod licet dictum sit quod sapientia nata & natura imaginis relatiue dicitur, tamen essentialiter accipitur, ut quando accipitur pro ipso exemplari naturae diuinae, ad cuius imitationem & similitudinem factus est homo. Haec est sententia in speciali.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum ingenuitas vel innascibile sit notio patris.

Tho. 1. q. 33. ar. 4.

Circa distinctionem istam primum queritur de proprietate ingenuitas & innascibilitatis. Secundum de imagine. Circa primum queruntur duo. Primum est verum ingenuitas

ingenitum vel innascibile fit notio patris. Secundum est vtrum innascibilitas fit proprietas constitutiva personae patris. Ad primum sic proceditur. Et videtur quod ingenitum vel innascibile non fit notio patris, quia sicut pater est principium personae genitae, ita est principium personae procedentis, ergo si propter oppositionem quam habet pater ad personam genitam, notio patris dicitur esse ingenitum, eodem modo propter oppositionem quam habet ad personam procedentem proprietas eius deberet esse quod diceretur improcedibilis, sed hoc non ponitur ergo nec alia debet poni.

2. Item notio patris non debet alii conuenire, sed ingenitum vel innascibile conuenit alii quam patri (scilicet essentiae & Spiritui sancto.) ergo non est notio patris.

3. SED IN contrariis est quod dicit Hilarius. 4. de tri. q. est vnus ab vno, scilicet ab ingenito genitus proprietate, videlicet in vnoquoque innascibilitatis & originis.

4. RESPONSO. Videnda sunt tria. Primum est quid importatur per innascibile vel ingenitum. Secundum est supposito quod illud fit priuatio super quid fundatur. Tertium erit id quod queritur, scilicet vtrum ingenitum vel innascibile fit notio patris.

5. QUANTVM ad primum sciendum est quod innascibile seu ingenitum non importat formaliter aliquid positum quod patet, quia illud esset absolutum vel relativum non absolutum, quia absoluta conueniunt omnibus personis, ingenitum autem non conuenit filio, ergo non dicit aliquid positum absolutum. Item nec relativum, quia omnis relatio diuina realis est relatio principii vel principiat: sed ingenitum non est relatio principii, tum quia secundum vnam acceptionem conuenit Spi. san. qui non est alicuius personae principium, tum quia si non esset nec esse posset nisi vnum tantum suppositum absolutum illud esset ingenitum & non esset principium, nec est relatio principiat, quia conuenit patri cui non conuenit esse principiatum, ergo ingenitum non dicit formaliter aliquid positum absolutum vel relativum. Item nec dicit puram negationem, quia pura negatio potest competere enti & non enti (sicut non lapis vel non homo potest dici de asino & chimera.) Sed esse ingenitum non potest competere nisi enti, ergo non dicit puram negationem. Relinquitur ergo quod formaliter importat solam priuationem eius quod formaliter importatur per genitum, sicut incorruptibile importat formaliter solam priuationem eius quod formaliter importatur per corruptibile. Dico autem formaliter, quia ratione denominationis importat: quasi materialiter subiectum vel suppositum cui conuenit talis priuatio. Qualiter autem nomen priuarii possit esse in diuinis, dicitur est fu. dist. 13. quaest. 3. & sic patet primum.

6. DE SECVNDO scilicet super quid fundatur talis priuatio. Sciendum quod non queritur de subiectione vel supposito cui conuenit talis priuatio, hoc enim est suppositum patris secundum omne illud quod est positum in ipso vt postea dicitur. Omne enim quod est in patre vt in patre est, ingenitum est. Sed queritur de ratione vel proprietate per quam conuenit patri & his quae in patre sunt esse ingenitum. Et hanc oportet dare in omni priuatione vt videtur, quia omnis negatio reducitur ad affirmationem, & omnis priuatio ad habitum.

7. Et de hoc dicunt quidam quod ingenitum fundatur super essentiam vt non ab alio, vnde dato quod in diuinis non esset distinctio personarum, sed tantum vnum suppositum illud esset ingenitum, quia haberet essentiam non ab alio. Sed istud improbat ab aliis & rationabiliter, quia idem non est fundamentum sui ipsius. Nunc autem ingenitum (vt nunc de ipso loquimur) nihil aliud est formaliter quam esse non ab alio, ergo esse non ab alio non est fundamentum vel ratio quare aliquid dicatur ingenitum.

8. Propter quod dicendum est aliter quod ratio per quam aliqua priuatio conuenit alicui est illa per quam repugnat ei oppositus habitus. vnde ratio per quam ingenitum conuenit cuius est illa per quam repugnat ei esse genitum. Ratio autem per quam repugnat alicui esse genitum siue esse ab alio (sic enim nunc accepimus genitum) forte non potest dari communis & vniuoce pro absolutis

& relatiuis, quia esse ab alio sicut a causa prout competit absolutis & esse ab alio sicut a principio quod non est a causa prout est in diuinis sola relatione distinctis non dicitur vniuoce, proportionabiliter tamen potest reddi ratio hinc & inde. In absolutis enim ratio quare competit alicui esse ingenitum vel innascibile est esse omnimode perfectum. Per hoc enim repugnat alicui ab absolute esse ab alio. Cuius ratio est, quia in absolutis distinctis per essentiam quicquid est vel esse potest ab alio habere essentiam dependentem ab alio in fieri vel in esse vel in vtroque simul quod est imperfectionis, & per oppositum quod est omnia quae perfectum non est ab alio dependens, nec in fieri nec in esse, propter quod non est ab alio tanquam absolutum ab absolute. Proportionabiliter autem potest dici in relatiuis sola relatione originis distinctis vt sunt personae diuinae, quia in aliis relatiuis quaestio haec non habet locum pro eo quod in creaturis relatiuum non est a relatiuo, nisi quia absolutum est ab absolute, supposita enim creaturae quorum est generare & generari sunt distincta per naturas absolutas. Et dictum est qualiter talibus potest competere ingenitum, & propter quam rationem.

9. Sed in diuinis habet specialem difficultatem, videtur tamen quod ratio per quam conuenit personae diuinae quod sit ingenita vel innascibilis est autoritas vniuersalis principii vel primi principii, nec ideo idem est fundamentum sui ipsius, quia non esse ab alio non est de intrinseca ratione primi, vt postea patebit. Per hoc enim repugnat tali personae esse ab alio, quia si esset ab alio, non esset principium illius sed e conuerso, nec a se esse potest, quia nulla natura rei hoc patitur vt aliquid seipsum producat, ergo per hoc quod inter personas diuinas aliqua habet autoritatem primi principii conuenit ei quod non ab alio sit. Et ita conuenit ei quod sit ingenita & innascibilis, & haec autoritas videtur importare quasi omnimodam perfectionem, licet secundum veritatem autoritas originis non importet maiorem perfectionem, vt dictum est dist. 16. quaest. 4.

10. Contra hoc tamen videtur esse dictum Augustini in sexto de trin. qui dicit quod si pater filium non genuisset nihil prohiberet eum qui dicit quod si pater filium non genuisset non habuisset autoritatem vniuersalis principii, ergo talis autoritas non est ratio qualiter pater dicatur ingenitus.

11. Et dicendum ad hoc quod intentio Aug. solum est ibi quod paternitas & ingenitum non sunt vna notio formaliter, nec esse patrem est formaliter, esse ingenitum, quod verum est, licet paternitas si nominet vniuersale principium, fit ratio quare patri conueniat esse ingenitum. Sed quia quicquid ipse intendat ex dictis suis potest concludi contrarium, vt argutum est, ideo dicendum est quod paternitas vel autoritas principii non est in omnibus, est quod aliquid sit ingenitum, quia non est ratio in absolutis, illis enim aliquid potest dici ingenitum, etiam si nullus sit principium, sicut si poneretur vnum suppositum diuinum tantum absolutum & nullo modo aliud esset aut posset esse praeter illud, certe illud esset ingenitum, & tamen nullius esset principium, & sic procedit dictum Aug. scilicet quod si pater non genuisset filium vel non produxisset Spi. san. nihilominus esset ingenitum, sed certe tunc non esset pater, quia non genuisset nec esset persona distincta relatione originis ab alia, sed tantum esset vnum suppositum absolutum quod esset ingenitum ex eo quod haberet omnimodam perfectionem quae esset possibilis stante hypothese. Sed supposito quod sint plures personae diuinae distinctae relatione originis ita quod necesse est quod quaelibet earum sit producens vel producta vel vtrunque simul, ratio quare vni earum conueniat esse ingenita respectu aliarum est ratio vniuersalis principii, nec haec ratio excludit pater esse ingenitum, quia omnino non esset pater, cum constitueretur in esse per relationem principii primi, sic ergo patet secundum.

12. DE TERTIO sciendum est sicut dictum fuit supra dist. 13. Ingenitum potest aliquid dici dupliciter. Vno modo quia est ab alio, sed non per generationem & sic ingenitum non potest esse notio patris, nec ei conuenit quia a nullo est, sed conuenit Spi. sancto, licet non sit proprie eius

q. se. 110. 80

eius notio, quia talis negatio non importat dignitatem. Alio modo dicitur aliquid ingenitum quia omnino non est ab alio, & sic est notio patris, quia inter omnes personas diuinas, soli patri conuenit non esse ab alio. Et ita secundum doctores sunt duæ proprie notionis patris qui est principium non ex principio, vna qua dicitur principium & hæc est paternitas. Alia secundum quod non est ab alio principio, & hoc est ingenitum vel innascibilitas. Et confirmatur tali persuasione, illud non proprie potest dici ingenitum quod per generationem procedit, aut generationem supponit, vel quod per generationem comunicatur, filius autem per generationem procedit, processio autem Spiritus sancti generationem supponit, essentia verò per generationem comunicatur filio. Et ideo nihil horum proprie potest dici ingenitum, pater autem non gignitur ut filius, nec generationem supponit ut Spiritus sanctus, nec per generationem comunicatur ut essentia in filio, propter quod pater proprie potest dici ingenitus.

13 AD PRIMVM argumentum potest dici quod ingenitum prout conuenit patri tanquam notio includit in se improcessibile, dicitur enim ingenitus quia est non ab alio per quemcumque modum, scilicet nec genitus, nec procedens, propter quod in ingenito includitur improcessibile.

14 AD SECUNDVM dicendum quod nec essentia, nec Spiritui sancto conuenit esse ingenitum ut ponitur notio patris. Spiritus enim sanctus est ab alio. Essentia autem diuina licet absolute non est ab alio, tamen ut in filio est, est in ipso per generationem, non quidem producta sed communicata, &c.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum ingenitum sit proprietas patris constitutiva.

Tho. 1. q. 33. ar. 4.

AD secundum sic proceditur. Et videtur quod ingenitum, seu innascibilitas sit proprietas constitutiva patris, quia prima persona constituitur per primam in proprietatem, sed pater est prima persona, innascibilitas verò est prima proprietas, ergo &c. Maior patet. Sed minor probatur quantum ad hanc partem quod innascibilitas sit prima proprietas. Alia enim pars plana est, scilicet quod pater sit prima persona. Quod autem innascibilitas sit prima proprietas probatur multipliciter. Primo sic, illud quod est vltimum in resolutione est primum in compositione, sed innascibilitas est vltimum in resolutione, quia illud est vltimum in resolutione in quo statur nec contingit ulterius querere, sed perueniendo ad innascibilitatem statur. Innascibile enim est quod non est ab alio priore, perueniendo autem ad paternitatem non statur, quia dato, quod pater esset ab alio non propter hoc defineret esse pater, ergo innascibilitas est vltimum in resolutione, quare oportet quod sit primum in compositione. Secundum sic, si innascibilitas esset posterior paternitate, esset posterior etiam filiatione, quia paternitas & filiatione tanquam correlatiua sunt simul natura & intellectu, hoc autem non potest esse, quia omne quod est posterius filiatione comunicatur filio, innascibilitas autem non potest comunicari filio, ergo non est posterius filiatione & paternitate, ergo est prior, & sic idem quod prius. Itē si innascibilitas esset posterior filiatione dependeret ab ea, sed hoc est falsum, ergo &c. Tertio sic, si innascibilitas esset posterior paternitate & filiatione, aut esset mediū inter filiationem & communem spirationem, aut in eodem gradu cum spiratione actiua, aut posterior. Non potest dici quod sit medium, quia tunc communis spiratio conueniret filio per innascibilitatem, quod falsum est, nec sunt in eodem gradu cum vnū sit affirmatiuum reliquū priuatiuum quæ non possent esse eiusdem gradus, nec est posterior spiratione actiua, quia esset posterior spiratione passiua cum dicantur relativi, & sint simul. Hoc autem est absurdum, scilicet quod innascibilitas quæ est proprietas solius patris sit posterior proprietate Spiritus sancti, ergo innascibilitas nullo modo sequitur filiationem aut paternitatem, procedit ergo, & sic prima proprietas, &c. Quarto, quia illud est prius quod plus habet de ratione primi, sed innascibilitas plus habet de ratione primi quam paternitas, ergo &c. Minor probatur quia plus est de ratione primi quod non fit ab alio

quam quod ab ipso fit aliud, quia Christus dicitur primo genitus matris. Mat. 1. & Lucæ. 2. ex eo quod ante eum non fuit alius, & non quia post ipsum fuit alius ergo &c. Sic ergo probata est, minor sequitur ergo conclusio.

2 IN CONTRARIVM arguitur, quia personæ diuinæ constituuntur per se relationibus, sed paternitas est relatio per se, innascibilitas verò non est relatio nisi per reductionem, sicut reducitur negatio ad affirmatiua vel priuatio ad habitum, ergo pater prius & magis per se constituitur per paternitatem quam per innascibilitatem.

3 RESPONSTIO. Quidam dicunt quod pater per prius constituitur in esse personali per innascibilitatem quam per paternitatem. Quorum vna ratio est illa quæ posita est in arguendo. Sunt etiam alie plures addite ad idem. Quarū prima talis est. Sicut se habet habere esse ad communicare, ita modus habendi ad modum comunicandi, sed habere esse prius est quam comunicare esse, ergo modus habendi est prior quam modus comunicandi, sed innascibilitas dicit modum quo pater habet esse, scilicet non ab alio, paternitas verò dicit modum comunicandi esse scilicet per generationem, ergo prius est innascibilitas quam paternitas, sed per primam proprietatem constituitur prima persona, ergo &c. Secunda talis est. Illud quod est alteri ratio essendi est prius illo, sed innascibilitas est patri ratio generandi, & per consequens ratio paternitatis, ergo innascibilitas est prior paternitate, & sic idem quod est prius, minor probatur dupliciter. Primo quia sicut se habet genitus ad non generare ita ingenitus ad generare, sed filius, quia genitus non generat, ergo pater, quia ingenitus generat. Secundum, quia sicut se habet non spiratus ad spirare, ita ingenitus ad generare, sed filius, quia non spiratus spirat, ergo pater, quia ingenitus generat, & hæc iuit minor. Tertia talis est, illa quæ sunt in Deo perfectiora minus possunt comunicari creaturis, sed paternitas comunicatur creaturis, non autem innascibilitas, ergo innascibilitas est perfectior quam paternitas, sed per proprietatem perfectiorem prima constituitur persona, ergo &c.

4 Alii dicunt, quod innascibilitas non primo constituit personam patris, imò omnino non constituit. Et hoc nihil videtur verius. Cuius ratio est, quia illud quod de se nihil ponit, sed d supponit, non potest constituitur primam in diuinis, sed innascibilitas nihil ponit, sed supponit, ergo &c. Maior patet, quia posituum oportet consistere a posituo aliquo, & primum a primo, quod autem nihil ponit non est posituum, quod verò supponit aliud, non est primum, ergo quod nihil ponit, sed supponit, non potest constituitur primam personam in diuinis, tñ quia positiua est, tum quia prima. Minor similiter clara est ex ratione terminorum, innascibilitas enim vel est negatio vel priuatio. Neutro autem modo ponit aliquid, sed supponit subiectum, vel aliquam proprietatem per quæ conuenit substantiæ, quare &c. Et videtur hæc ratio sufficienter concludere quod innascibilitas non solum non constituit primam personam patris, quia non est proprietas prima, imò nihil facit ad eius constitutionem, quia non est positiua proprietas, ad constitutionem enim positiui nihil facit nisi quod est posituum, vnde sicut ad constitutionem Spiritus sancti nihil facit quod ab ipso non est aliud: ita ad constitutionem patris nihil facit quod ipse non est ab alio quod est esse innascibilem vel ingenitum. Item illa proprietas per quam vna persona non coexistit aliam non est constitutiva personæ, sed innascibilitas est huiusmodi, ergo &c. Maior patet, quia cum persona diuina sit relatiua necessario coexistit aliam, quod oportet esse ratione proprietatis constituentis ipsam, minor etiam manifesta est, quia paternitate innascibilitatis solum negat personam a qua fit, & non ponit aliquam.

5 AD PRIMVM argumentum principale est dicendum per interemptionem minoris, scilicet quia innascibilitas non est prima proprietas. Et cum probatur, quia illud quod est vltimum in resolutione est primum in compositione. Concedatur tunc ad minorem per interemptionem, innascibilitas non est vltimum in resolutione, imò nec est aliud eorum quæ sunt in resolutione, quia nec est aliud eorum que sunt in compositione, negatio enim & priuatio licet possint consequi ad ea que intrant compositionem,

num.

nunquam tamen sunt de compositione rei, nec per consequens fit in ea resolutio per se. Et quod probatur ulterius quia illud est vltimū in resolutione in quo statur, nec contingit ulterius querere. Dicendum quod ista resolutio aut intelligitur de resolutione primæ personæ in ea quæ ipsam constituunt, aut de resolutione diuinariū personarū in primā, quæ resolutio fit secundū rationem productis & producti. In qua resolutione fit status in primo producti, si intelligatur de prima resolutione quæ est personæ primæ in constitutiva ipsam, sic nullo modo fit resolutio in innascibilitatem, nec in ipsa statur, quia nō cadit in constitutionem vt prius dictum est, sed fit resolutio in paternitatem, & in ipsa statur, quia dicit paternitas secundum communē rationem nominis dicit tantum relationem fundatam super potentiam vel actum generandi, tamen vt in diuinis accipitur dicit plus, scilicet relationem fundatam super vniuersalitatē principii, vel super primatatem principii omnium originū diuinariū, in primo autem & vniuersali principio semper est status. Non enim esset principium omnium, si in eo nō staretur, sed esset ab alio, propter quod in paternitate sic accepta statur sicut in prima proprietate constituitur personam patris, non autem in innascibilitate. Si verō fiat reductio vel resolutio personarum diuinariū in primā, sic statur in patre. Sed de hoc nihil ad propositū, nisi diceretur quod in patre est status quatenus est innascibilis, & nō quatenus pater. Sed hoc exclusum est per hoc quod dictum est quod paternitas dicit proprietatem fundatam super vniuersalitatē principii in qua ratione statur, nec est ulterius querere in diuinis, sed licet in innascibili fit status, nō tamen ratione innascibilitatis, quia potest ulterius queri quare fit innascibilis, quia omnis priuatio habet causam, causa enim vel ratio innascibilitatis est vniuersalitas principii & non econuerso, quia negatio vel priuatio nullius positiui est per se ratio vel causa, sed econuerso.

6 Ad secundam probationem eiusdem minoris, quum dicitur si innascibilitas esset posterior paternitate, &c. Dicendum, quod in diuinis non est prius & posterius secundum rem, licet sit ibi ordo originis quo vnum est ab alio. Et tamen in diuinis dare prius & posterius secundum modum intelligendi, & hic ordo est inter illa quorū intellectus vnus supponit intellectum alterius. Hęc est enim ratio eorum quæ se habent secundū prius & posterius, quod posterius supponit suum prius. Dicendum ergo quod paternitas & innascibilitas generaliter sumpta nō habent inter se ordinē, ita vt vnum sit prius altero, quia quodlibet potest inueniri sine altero. Aliquis enim est pater, quia non est innascibilis, vt est in hominibus. Et innascibile potest alicui cōuenire sine paternitate, sicut si esset in diuinis vnum suppositū absolutū, vnde intellectus vnus nō supponit intellectū alterius, propter quod non habent inter se aliquem ordinē prioris & posterioris, tamen ista vt cōueniunt diuinis inter se habent ordinē prioris & posterioris. Paternitas enim hoc modo prior est innascibilitate, quia paternitas dicit primā relationem fundatā super autoritatem principii vniuersalis. Innascibilitas verō dicit priuationē essendi ab alio, per prius enim & essentia: huius conuenit vniuersali principio esse principium primi producti, quā nō esse ab alio. Et ideo paternitas est prior innascibilitate, & cum dicitur, ergo filiatio similiter esset prior, concedatur. Et cum subditur: Omne quod est posterius filiatione est cōmunicabile filio, verum est in positiuis, non autem in negatiuis vel priuatiuis, quia negatio & priuatio non possunt cōmunicari, nisi ratio per quam inest subiecto sit cōmunicabilis. Et quia autoritas principii vniuersalis super quam fundatur innascibilitas non est cōmunicabilis filio, ideo nec innascibilis.

7 Quod dicitur tertio si innascibilitas esset posterior paternitate & filiatione, &c. Dicendum quod innascibilitas nec est media inter filiationem & spirationem, nec est simul cum spiratione, nec posterior est, quia et si ipsa posset habere aliquem ordinem ad filiationem ratione paternitatis cum qua filiatio est simul, tamen nullum omnino ordinem habet ad spirationem actiuam vel passiuam.

8 Et ad illud quod quarto dicitur quod innascibilitas habet plus de ratione primi quā paternitas. Dicendum

quod est falsum, quia ratio primi non consistit in nō esse ab alio. Tum quia ratio positiui totaliter consistit in eo quod positiuum est. Primum autē dicit quid positiuum: Et ideo non esse ab alio nullo modo est intrinsecē de ratione primi. Tum quia si esset vnum tātum, illud esset innascibile vel non ab alio, non tamen primū. In quo ergo consistit ratio primi: dicendum quod cum primum sit nomen ordinis, primū est ex quo, vel post quod omnia alia sunt. Et verū est quod ad hoc sequitur quod a nullo sit, sed nō est hoc intrinsecē de ratione primi, sed est proprietas concomitans. Constat autem quod paternitas quæ est proprietas originis respectu alterius magis participat rationem primi iam dictam quā innascibilitas. Et quod dicitur ulterius, quod Christus dicitur primogenitus, &c. Dicendum quod scriptura non semper seruat proprium modum loquendi. Et iterum licet non fuerit post ipsum Christum alius a matre genitus, potuit tamen esse quantum fuit ex cursu naturæ. Et hoc minuit improprietatem modi loquendi.

9 AD RATIONES contrarię opinionis. Ad primam cōcedo totum vsq; ibi, innascibilitas dicit modum habendi esse, paternitas verō modum communicandi. Et istud est negandū. Innascibilitas enim non dicit formaliter modū habendi esse, sed modum nō habendi, paternitas verō modū communicandi nō dicit, sed proprietatem personæ cōmunicantis. Sed vniuersalitas principii dicit modum habendi esse, scilicet vt in fonte. Et ideo hæc secundum modū intelligendi præcedit vtriusq; scilicet paternitatem & innascibilitatem tanquam fundamentum vtriusq;. Posset etiā dici quod in absolutis prius est habere esse & modum habendi, quā cōmunicare esse & modum communicandi. Sed in his quæ cōstituentur in esse per communicare esse sicut sunt personæ diuinæ, quæ cōstituentur in esse personali per dare esse & accipere esse non est verum, sed sunt simul secundum intellectum verum habere esse & communicare esse modus habendi, & modus communicandi, vnde præter falsitatem minoris maior etiam non est vniuersaliter vera.

10 Ad secundum dicendum per interemptionem minoris, quia innascibilitas nō est paternitati ratio essendi. Ad probationem cum dicitur sicut se habet genitus ad non generare, ita genitus ad generare. Dicendum quod falsum est, quia affirmatio potest esse causa negationis & non econuerso, vnde esse genitum potest esse ratio nō generandi. Ex eo enim quod est aliquid genitū habet quod non sit vniuersale principium, & per consequens quod non sit pater, prout paternitas sumitur in diuinis modo superius dicto, sed ingentum in quantum huiusmodi nullius affirmatiui est causa seu ratio, sed solum negat esse ab alio. Et quod dicitur postea filius, quia non spiratus spirat, ergo pater, quia non genitus generat. Dicendum quod antecedens est falsum, filius enim spirat, quia habet virtutē spirandi, & non quia non est spiratus, oportet enim positiui esse causam positiuam & non negatiuam tantum.

11 Ad tertium dicendum quod sola positiua directē & formaliter importat perfectionem. Et ideo inter positiua quæ Deo cōueniunt illa sunt perfectiora quæ minus possunt cōmunicari creaturis, sicut omnipotentia perfectior est quā sapientia. Si autem alterum sit positiuum & nō cōmunicabile. Alterum verō priuatiuum & incommunicabile, non propter hoc illud negatiuum, quantum ad hoc quod dicit formaliter, erit perfectius positiuum, quia negatio nullam perfectionem ponit, licet fortē aliquid supponat perfectius illo positiuum. Et hoc modo ingentum vel innascibilitas supponit vniuersalitatē principii quæ est incommunicabilis & aliquid perfectius vel quasi perfectius secundum modum intelligendi quā paternitas absolute dicta. Ipsa tamen innascibilitas quantum ad illud quod dicit formaliter non est perfectior paternitate, sed econuerso. Itē cum dicitur in minori, quod paternitas est cōmunicabilis: verum est secundum generalem rationem nominis, sed prout est proprietas fundata super autoritatem primi principii vniuersalis non potest communicari sicut nec innascibilitas.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum imago dicatur in diuinis essentialiter an personaliter.

Tho. 1. q. 35. ar. 1.

Postea quæritur de imagine, vtrum dicatur in diuinis essentialiter an personaliter. Et videtur quod essentialiter, quia illud quod cõuenit tribus personis est essentialiter, sed esse imaginẽ conuenit tribus personis, ergo &c. minor probatur per illud quod dicitur Gen. 1. Faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinẽ nostram. Et Aug. dicit de fide ad Petrum, quod vna est sancte trinitatis diuinitas & imago ad quam factus est homo, quare &c.

2 IN CONTRARIVM est quod dicit Aug. quid est absurdus quã imaginẽ ad se dici? ergo dicitur relationaliter, sed relationaliter in diuinis sunt personalia, ergo &c.

3 RESPONSIÓ. Videnda sunt tria. Primum est quid sit de ratione imaginis. Secundũ vtrum conueniat diuinis. Tertium an sit proprium filii.

4 DE PRIMO dictum fuit supra dist. 3. quæst. 1. scilicet quod de ratione imaginis sunt duo. Vnum est, quod illud quod dicitur imago, sit simile illi cuius est imago. Aliud est, quod ab eo sit productum effectiue vel exemplariter, vt plenius deductum fuit prius.

7 QVANTVM ad secundum videtur esse dicendũ, quod imago non cõueniat propriẽ diuinis, prout tamen conuenit dicitur personaliter & non essentialiter. Primum patet, quia si esse imaginẽ conueniret diuinis propriẽ, aut conueniret Deo, respectu creaturæ, aut vni personæ diuinæ respectu alterius, non primo modo, quia imago est aliquid productum ad imitationem alterius cuius est imago, sed nihil diuinum est productũ ad imitationem creaturæ, sed potius e conuerso creatura producta est ad imitationem diuinæ naturæ, ergo Deus non est imago creaturæ, sed potius creatura Dei est imago: veruntamen sicut exemplar vocamus quandoque nomine exempli (quantus improprie) sic illud cuius est imago vocamus quandoque nomine imaginis, & hoc modo sumitur imago Gen. 1. Et ab Augustino, lib. de fide ad Petrum in auctoritate prius allegata.

6 Item nec vna persona potest proprie esse imago alterius personæ diuinæ, quia imago importat similitudinẽ ad illud cuius est imago, vbi ergo nõ est propria similitudo, ibi nõ est proprie imago, sed in vna persona respectu alterius nõ est propria similitudo, ergo &c. probatio minoris, quia propria similitudo nõ est inter personas diuinas quo ad relationes originis, quia secundũ Aug. quis de quo fit non est æqualitatis aut similitudinis. Sed oportet quod attendatur secundũ essentialitẽ acceptã sub ratione quãritatis vel virtualis vel perfectionalis, vt dictum fuit prius, vbi etiã dictum fuit quod similitudo proprie dicta differt ab identitate qua vnum numero dicitur idẽ sibi ipsi quãtum ad duo, scilicet quãtum ad distinctionẽ extremorum, & quãtrum ad fundamentorũ distinctionẽ, quia in similitudine proprie dicta prout reperitur in creaturis quæ sunt nobis notiores, & quibus nomina imponimus primò est distinctio fundamentorum & extremorum. In identitate autem nihil horum distinguitur secundũ rem, propter quod vbi inuenitur vnum numero fundamentum cum distinctione extremorum sicut in diuinis, ibi non est totalis identitas propter distinctionem extremorum, nec proprie similitudo propter identitatem fundamenti, sed est media cõuenientia inter identitatem & similitudinem minor totali identitate, & maior similitudine, patet ergo quod vna persona non est alii similis proprie, sed est plusquam similis, quia verè persona vna est eadem cum alia in essentia, & per consequens vna nõ est proprie imago alterius, quia vna non imitatur aliam in essentia cum nunquã sit proprie imitatio secundũ vnum & idem numero, accipiẽdo tamen imaginẽ & similitudinem pro summa cõuenientia in vna forma & natura, inuenitur in diuinis imago & similitudo, quæ tamen est aliquid potius imagine vel similitudine, & imago sic accepta dicitur in diuinis solum personaliter. Quod sic patet, quia imago est aliquid productum ad alterius imitationem, sed esse productum non conuenit nisi personæ, ergo &c. & sic patet secundum.

7 CIRCA tertium notandum quod esse imaginẽ conuenit tam filio quã Spiritui sancto, filio tamen magis competit per appropriationem. Primum patet, omne productũ in similitudine & æqualitate ad alterũ est eius imago. In hoc enim consistit ratio imaginis, sed Spiritus sanctus producit in similitudine & æqualitate ad patrem sicut filius, ergo quilibet potest dici imago patris vnus sicut alius. Et hoc sic expressè dicit Damasc. & doctores Græci. Secundum patet, scilicet quod solus filius per appropriationem dicitur imago, quia est Spiritus sanctus est similis patri vt filius, tamen filius ex ipsa ratione nominis habet quod sit similis patri. Et quod producat in similitudinem patris, dicitur enim filius, quia sit vtille. Spiritus autem sanctus non hoc ex ratione sui nominis habet, & de se patet, nec ex modo processionis suæ quum non procedat ex modo naturæ, qui est modus assimilationis in generatione profectorum, sed per modum voluntatis. Per voluntatem autẽ producat non quale est producens, sed quale vult producere. Et ideo solus filius per quandãm appropriationem dicitur imago, nõ autem Spiritus sanctus. Et sic loquitur scriptura de filio Col. 1. quæ est imago inuisibilis Dei. Et beatus Aug. de trin. 6. qui dicit quod solus filius est imago patris.

8 AD ARGVMENTA patet solutio ex iã dictis.

DISTINCTIO XXIX.

Sententia huius distinctionis in generaliali & speciali.

Et præterea aliud nomen, &c. Superius Magister determinauit de innascibilitate quæ est proprietas personæ nõ personalis. Hic verò determinat de alia proprietate, scilicet de notione quæ non est proprietas personæ quia vni tantum personæ non conuenit nec proprietatis personalis, quia nullam personam constituit, scilicet de comuni spiratione quæ designatur cũ dicitur pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti. Et diuiditur ista pars in duas. Primò enim ostendit quomodo nomẽ principii de Deo dicatur. Et quia Deus dicitur principium quandoque ex tempore quandoque ab æterno. Ideo secundo ostendit qualiter aliquid de Deo dici potest ex tempore. Secunda incipit. In principi. 30. dist. ibi dicunt quedam. Prima est præsentis lectionis. Et diuiditur in duas, primò incipit quot modis dicatur Deus esse principium. Secundo proficitur diuisionis partes. Secunda incipit ibi. Et pater ab æterno. Et diuiditur in duas. Primò ostendit qualiter Deus dicatur principium creaturæ. Secundo qualiter vna persona dicatur principium alterius. Secunda ibi. Deinde in eodem. Hæc secunda diuiditur in duas. Primò ostendit quod pater dicitur esse principium filii, & pater & filius Spiritus sancti esse principium, non tamen essentialiter, sed notionaliter. Secundo ostendit qua notione pater dicatur esse principium filii, & pater & filius Spiritus sancti sint principium. Secunda incipit ibi, qua igitur notione, & hæc est diuisio præsentis lectionis in generali.

2 IN SPECIALI sic procedit Magister. Et proponit quod principii nomen dicitur relationaliter in diuinis, importat enim relationem ad creaturas vel relationem personarum adinuicem. Deinde dicit quod quilibet persona & tota trinitas dicitur principium creaturarum & eorum quæ naturaliter esse habent, non autem peccatorum quæ naturam viciant, & hoc ratione creationis propter quam creationẽ relatio intelligitur inter Deum & creaturas. Sunt enim omnes personæ vnum principium respectu creaturæ. Et hoc ex tempore non ab æterno. Postea dicit quod persona est principium alterius, pater enim est principium filii, quia ipsum genuit, & pater & filius sunt principium Spiritus sancti, quia ab eis procedit. Sunt autem pater & filius vnum principium Spiritus sancti, dicitur autem vna persona principium alterius non ex tempore, sed ab æterno: Non essentialiter, sed notionaliter respectu alterius. Vltimò dicit qua notione vna persona dicitur principium alterius, quia pater eadẽ notione est principium filii quia ipse est pater, scilicet generatione actiua. Similiter pater & filius vna & eadẽ notione sunt principium Spiritus sancti, quia non prius procedit ab vna persona, quã ab alia. Illa autem notio non erat nominata tempore Magistri.

QVÆ.

d. 10. q. 1.

num. 6.